

<https://doi.org/10.59546/18290744-2023.10-12-101>

ԳԵՎՈՐԳ ԻՍՐԱՅԵԼՅԱՆ
իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ՀՀ ԳԱԱ փորձաքննությունների
ազգային բյուրոյի քրեաբանության
կիրառական հիմնախնդիրների
գիտահետազոտական կենտրոնի պետ,
Եվրասիա միջազգային համալսարանի դասախոս

GEVORG ISRAYELIAN
*Candidate of Law, Associate Professor,
Head of the Scientific Research Center of Applied Problems in
Criminology of the National Bureau of Expertise of the
National Academy of Sciences of the Republic of Armenia,
Lecturer at the Law Department at Eurasia International University*

ГЕВОРГ ИСРАЕЛЯН
*кандидат юридических наук, доцент,
начальник Научно-исследовательского центра
прикладных проблем криминологии
Национального бюро экспертиз
Национальной академии наук Республики Армения,
преподаватель Международного университета Евразия*

**ԹՄՐԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ, ՀՈԳԵՄԵՏ (ՀՈԳԵՆԵՐԳՈՐԾՈՒՆ) ՆՅՈՒԹԵՐԻ,
ԴՐԱՆՑ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԿՆԵՐԻ, ՊՐԵԿՈՒՐՍՈՐՆԵՐԻ,
ԽԻՍՏ ՆԵՐԳՈՐԾՈՂ ԿԱՄ ԹՈՒՆԱՎՈՐ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿԱՆ
ՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՈՒՂՂՎԱԾ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԻ
ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ**

**SOME ISSUES OF IMPROVING THE LEGAL BASIS OF LIABILITY
FOR VIOLATIONS OF THE LEGAL TRAFFICK OF NARCOTIC
DRUGS, PSYCHOTROPIC (PSYCHOACTIVE) SUBSTANCES, THEIR
PRECURSORS, POTENT AND POISONOUS SUBSTANCES**

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАВОВЫХ ОСНОВ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА НАРУШЕНИЯ ЛЕГАЛЬНОГО ОБОРОТА НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ, ПСИХОТРОПНЫХ (ПСИХОАКТИВНЫХ) ВЕЩЕСТВ, ИХ ПРЕКУРСОРОВ, СИЛЬНОДЕЙСТВУЮЩИХ И ЯДОВИТЫХ ВЕЩЕСТВ

Ներածություն

Թմրամիջոցների հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի, դրանց պատրաստուկների, պրեկուրսորների, խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութերի օրինական շրջանառության դեմ ուղղված խախտումների համար սահմանված է քրեական և վարչական պատասխանատվություն: Մեր կողմից կատարված հետազոտությունների արդյունքները վկայում են, որ թմրաշրջանառության դեմ պայքարի նյութական իրավունքի հիմքերն անհրաժեշտ է կատարելագործել: Մասնավորապես, քրեաիրավական կարգավորման առումով անհրաժեշտ է որոշ արարքներ քրեականացնել, առանձին արարքների համար խստացնել պատասխանատվությունը, իսկ ինչ վերաբերում է վարչաիրավական կարգավորմանը՝ միևնույն գլխում խմբավորել թմրամիջոցների և վերը նշված այլ նյութերի օրինական շրջանառության դեմ ոտնձգող իրավախախտումները, վերաձևակերպել որոշ հասկացություններ:

Հիմնական հետազոտություն

1. Քրեաիրավական կարգավորման կատարելագործման առաջարկություններ

Կատարված հետազոտության արդյունքում խնդրո առարկայի վերաբերյալ քրեաիրավական կարգավորումների կատարելագործման ուղղությամբ առաջարկում ենք.

1) Փոփոխության ենթարկել թմրամիջոցների և հոգեմետ նյութերի անալոգի օրենսդրական սահմանումը:

«Թմրամիջոցների և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ պարբերության համաձայն՝ թմրամիջոցների և հոգեմետ նյութերի անալոգը (համանմանը) «Թմրամիջոցների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով հաստատված թմրամիջոցների, հոգեմետ նյութերի և դրանց պրեկուրսորների կազմում չընդգրկված նյութերն են: Այս օրենսդրական սահմանումը հնարավորություն չի տալիս բացահայտելու անալոգի հիմնական հատկանիշները: Ըստ այդմ՝ անալոգի օրենսդրական սահմանումն ավելի ընդգրկուն դարձնելու համար, կարծում ենք, այն հարկավոր է շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ. «Թմրամիջոցների և հոգեմետ նյութերի անալոգը (համանմանը) «Թմրամիջոցների և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով հաստատված թմրամիջոցների, հոգեմետ նյութերի և դրանց պրեկուրսորների կազմում չընդգրկված սինթետիկ կամ բնական այն նյութերն են, որոնց քիմիական կազմը և ազդեցությունը համանման է թմրամիջոցներին, հոգեմետ նյութերին և դրանց պրեկուրսորներին»¹:

¹ Մանրամասն տես *Իսրայելյան Գ.*, Թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի, դրանց պատրաստուկների, պրեկուրսորների, խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութերի օրինական շրջանառության դեմ ուղղված հանցագործությունների առարկայի տեսակները և առանձնահատկությունները, Դատական իշխանություն, Ապրիլ-սեպտեմբեր 2023, 4-9 (286-291), էջեր 78-79:

2) Քրեականացնել թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի և դրանց պրեկուրսորների քարոզչությունը:

Խնդիրն այն է, որ «Թմրամիջոցների և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 42-րդ հոդվածի 1-ին մասում արգելք է սահմանված նշված նյութերի քարոզչության համար, սակայն պատասխանատվություն նախատեսող օրենսդրությունը՝ ոչ քրեական, ոչ վարչական, համապատասխան արգելիչ նորմ չի նախատեսել: Ընդ որում՝ «քարոզել» հասկացությունը չի նույնանում «գովազդել» հասկացությանը: Գովազդելը տարբեր տեսակի տեղեկատվական միջոցների օգնությամբ առարկայի մասին տեղեկությունների տարածումն է անորոշ թվով անձանց շրջանում, որը կոչված է ձևավորելու կամ պահպանելու հետաքրքրությունը դրա նկատմամբ: Մինչդեռ քարոզչությունը ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց գործունեությունն է՝ ուղղված թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի և դրանց պրեկուրսորների տարածման ձևերի, պատրաստման մեթոդների, ստացման, օգտագործման և ձեռքբերման տեղերի մասին տեղեկությունների տարածմանը:

Ըստ այդմ՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ ՔՕ, ինչպես ուղիղ, այնպես էլ թեք ձևերը) 393-րդ հոդվածի 1-ին մասում «գովազդելը» բառից հետո անհրաժեշտ ենք համարում ավելացնել «քարոզելը» բառը: Կարծում ենք, որ համանման լրացում պետք է կատարել նաև 394-րդ և 405-րդ հոդվածների 1-ին մասերում:

3) Խիստ պատասխանատվություն սահմանել թմրամիջոցը, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութը, դրանց պատրաստուկը կամ դրանց համարժեք նյութը (անալոգը) կամ դրանց ածանցյալն անչափահասին ապօրինի իրացնելու համար:

Խնդիրն այն է, որ անչափահասը, որպես կանոն, թմրամիջոցը և այլ արգելված նյութը ձեռք է բերում սեփական օգտագործման համար: Երեխայի օրգանիզմը, մեծահասակի համեմատ, թույլ է, իսկ վերը նշված նյութերը կարող են սարսափելի վնաս բերել նրա թե՛ ֆիզիկական, թե՛ հոգեկան առողջությանը: Մինչդեռ ՔՕ տարբերակված մոտեցում չի ցուցաբերում նշված միջոցները չափահասներին և անչափահասներին ապօրինի իրացնելու համար:

Ըստ այդմ՝ ՔՕ 393-րդ հոդվածն անհրաժեշտ է լրացնել 3.1 մասով հետևյալ բովանդակությամբ.

«3.1. Թմրամիջոցը, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութը, դրանց պատրաստուկը կամ դրանց համարժեք նյութը (անալոգը) կամ դրանց ածանցյալն անչափահասին ապօրինի իրացնելը»:

Կարծում ենք, որ համանման նորմ պետք է նախատեսել նաև պրեկուրսորների, ինչպես նաև թմրամիջոց, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութ կամ դրանց պատրաստուկ չհամարվող խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութերի ապօրինի շրջանառության համար:

4) Պատասխանատվություն սահմանել մեկ ուրիշի դրդմամբ՝ նրա համար պրեկուրսոր ապօրինի ձեռք բերելու համար:

ՔՕ 393-րդ հոդվածում՝ որպես արարքի կատարման եղանակ, նշված է նաև մեկ ուրիշի դրդմամբ՝ նրա համար թմրամիջոց, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութ, դրանց պատրաստուկ կամ դրանց համարժեք նյութ (անալոգ) ապօրինի ձեռք բերելը: Նույն տրամաբանության բացառված չէ նաև նկարագրված եղանակով պրեկուրսոր ապօրինի ձեռք բերելը: Ուստի զգացվում է ՔՕ 394-րդ հոդվածում համապատասխան լրացում կատարելու անհրաժեշտություն:

5) Թմրամիջոցներ, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր, դրանց պատրաստուկներ կամ դրանց համարժեք նյութեր (անալոգը) կամ դրանց ածանցյալներ հափշտակելու և

շորթելու հանցակազմերում նախատեսել խոշոր ու առանձնապես խոշոր չափերով որակյալ և առավել որակյալ տեսակներ:

Օրենսդիրը տարբերակված պատասխանատվություն չի սահմանել տարբեր չափերի թմրամիջոցների և նշված այլ առարկաների հափշտակության ու շորթման համար: Մինչդեռ խոշոր և առանձնապես խոշոր չափերով հափշտակությունը և շորթումը, որպես կանոն, վկայում են ապօրինի շրջանառություն կազմակերպելու կամ զարգացնելու մասին:

6) Քրեական պատասխանատվություն նախատեսել միայն թմրամիջոցի, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութի, դրանց պատրաստուկի կամ դրանց համարժեք նյութի (անալոգի) կամ դրանց ածանցյալի գործածմանը հակելու համար:

Անհրաժեշտ է ՔՕ 402-րդ հոդվածի վերնագրից և 1-ին մասից հանել «կամ ներգրավել» բառը: Ինչպիսիք է այն է, որ «ներգրավել» հասկացության նախատեսումը հանցակազմում իմաստազուրկ է այն պատճառով, որ ներգրավելը, որպես կանոն, ենթադրում է նաև հակելը: Բացի դրանից՝ ներգրավելն առանց հակելու կարող է իրականացվել խաբեության, վստահությունը չարաշահելու կամ բռնության սպառնալիքի միջոցով, որոնք նախատեսված են որպես տվյալ հանցանքի համար պատասխանատվությունը ծանրացնող հանգամանքներ²:

7) Սահմանել թմրամիջոց, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութ, դրանց պատրաստուկ չհամարվող խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութերի, ինչպես նաև դրանք պատրաստելու համար օգտագործվող և հատուկ հսկողության տակ գտնվող նյութերի, սարքավորումների կամ գործիքների օրինական շրջանառության կանոնները:

Ի տարբերություն թմրամիջոցների և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի և դրանց պրեկուրսորների, որոնց շրջանառության կանոնները սահմանված են «Թմրամիջոցների և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի և դրանց պրեկուրսորների շրջանառության կանոնները սահմանելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 18.03.2010 թ. N 270-Ն որոշման 1-ին հավելվածով, թմրամիջոց, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութ, դրանց պատրաստուկ չհամարվող խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութերի շրջանառությունը կանոնակարգված չէ: Ուստի առկա է իրավական կարգավորման անհրաժեշտություն:

2. Վարչաիրավական կարգավորման կատարելագործման առաջարկություններ

Կատարված հետազոտության արդյունքում խնդրո առարկայի վերաբերյալ վարչական օրենսդրության կատարելագործման ուղղությամբ առաջարկում ենք.

1) Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում նախատեսել առանձին գլուխ՝ «Թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի, դրանց պատրաստուկների կամ դրանց համարժեք նյութերի (անալոգի) օրինական շրջանառության դեմ ոտնձգող վարչական իրավախախտումներ» խորագրով:

Հիշատակված նյութերի շրջանառության հետ կապված իրավախախտումները նախատեսված են Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքի (այսուհետ՝ ՎԻՎՕ, ինչպես ուղիղ, այնպես էլ թեք ձևերը) տարբեր գլուխներում, ինչով խախտվում է օրենքի կառուցման տրամաբանությունը: Առհասարակ, հայրենական օրենսդրության մեջ ընդունված է իրավախախտումները խմբավորել՝ ըստ դրանցով ոտնձգվող հարաբերությունների: Նշվածից ելնելով՝ կարծում ենք, որ առաջարկվող գլխում պետք է նախատեսել հետևյալ իրավախախտումները.

ա) մանր չափերով թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի, դրանց պատ-

² Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք, Հատուկ մաս (վեցերորդ հրատարակություն՝ փոփոխություններով և լրացումներով), Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 652:

րաստուկների կամ դրանց համարժեք նյութերի (անալոգի) ապօրինի շրջանառությունն առանց իրացնելու նպատակի,

բ) առանց բժշկի նշանակման թմրամիջոցներ կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր գործածելը,

գ) արտադրական կանեփի օրինական շրջանառության վերաբերյալ սահմանված նորմերը խախտելը,

դ) թմրամիջոցներ պարունակող ցանքերի հսկողության ապահովման ուղղությամբ միջոցներ չձեռնարկելը,

ե) շրջանառությունն արգելված՝ թմրամիջոցներ, հոգեմետ (հոգեներգործուն), խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութեր պարունակող բույսեր ցանելը կամ աճեցնելը,

զ) արտակարգ դրության ժամանակ թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի դրանց պատրաստուկների կամ դրանց համարժեք նյութերի (անալոգի) շրջանառության հատուկ ռեժիմը խախտելը:

Վերջին արարքի պարագայում, կարծում ենք, խախտվում են ոչ թե կառավարման սահմանված կարգի, ինչպես նախատեսված է գործող կարգավորմամբ, այլ վերը նշված նյութերի շրջանառության ապահովման հարաբերությունները, քանի որ արտակարգ դրությունը, ըստ էության, իրավախախտման կատարման իրադրությունն է:

Տրամաբանական է, որ առաջարկվող գլխում չի ներառվել, օրինակ, ոչ սթափ վիճակում տրանսպորտային միջոց վարելը՝ պայմանավորված արյան կամ մեզի մեջ թմրամիջոցի կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութի պարունակությամբ, քանզի դրա անմիջական օբյեկտը ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման հարաբերություններն են:

2) ՎԻՎՕ 44.1 հոդվածի 4-րդ մասում «իր մոտ եղած» արտահայտությունը փոխարինել «սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված» արտահայտությամբ:

ՎԻՎՕ հոդված 44.1-ի 4-րդ մասում նախատեսված վարչական պատասխանատվությունից ազատելու մասնավոր տեսակը ենթադրում է, որն այն իրագործվում է, եթե անձը կամովին հանձնել է իր մոտ եղած մանր չափերի թմրամիջոցը, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութը, դրանց պատրաստուկը կամ դրանց համարժեք նյութը (անալոգը): «Իր մոտ եղածը» մեկնաբանվում է ոչ այլ կերպ, քան տվյալ պահին իր մոտ գտվող առարկա: Օրենսդիրն անտեսում է այն տարբերակը, երբ, օրինակ, մանր չափի թմրամիջոցը կամ այլ նյութը ոչ թե անձի մոտ է, այլ նրա համար հասանելի այլ վայրում պահված:

3) Առանց բժշկի նշանակման թմրամիջոցներ կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր գործածելու զանցակազմը ձևակերպել նորովի:

ՎԻՎՕ 178-րդ հոդվածում չի շեշտվում անչափահասի տարիքային առանձնահատկությունը, ինչը հաճախ շփոթմունք է առաջացնում իրավակիրառողի մոտ, թյուր կարծիք ստեղծում, որ անչափահասի կողմից վերը նշված նյութերն օգտագործելու բոլոր դեպքերում պատասխանատվություն պետք է առաջանա օրինական ներկայացուցիչների համար: ՎԻՎՕ 12-րդ հոդվածի համաձայն՝ վարչական պատասխանատվության ենթակա են այն անձինք, որոնց տասնվեց տարին լրացել է մինչև վարչական իրավախախտում կատարելու պահը: Նշված իրավակարգավորումից ելնելով՝ 16 տարին լրացած անչափահասը ենթակա է պատասխանատվության քննարկվող զանցանքի համար: Կարծում ենք, որ տվյալ դեպքում անչափահասը պետք է ենթարկվի պատասխանատվության ընդհանուր հիմունքներով, ուստի այդ մասին պետք է նշում կատարվի ՎԻՎՕ 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասում:

Վերոգրյալի տրամաբանությունից ելնելով՝ 16 տարին չլրացած անչափահասի կողմից

առանց բժշկի նշանակման թմրամիջոցներ կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր գործածելու դեպքում պատասխանատվություն պետք է կրի համապատասխան օրինական ներկայացուցիչը:

Առաջարկում ենք նշված նյութերն ապօրինի գործածելու զանցակազմը սահմանել հետևյալ կերպ.

«1. Չափահասի կողմից առանց բժշկի նշանակման թմրամիջոցներ կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր գործածելը՝

առաջացնում է (...):

2. 16-ից 18 տարեկան անչափահասի կողմից առանց բժշկի նշանակման թմրամիջոցներ կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր գործածելը՝

առաջացնում է (...):

3. 16 տարին չլրացած անչափահասի կողմից առանց բժշկի նշանակման թմրամիջոցներ կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր գործածելը՝

առաջացնում է (...) ծնողի, այլ օրինական ներկայացուցչի կամ այլ անձի համար, որի վրա երեխայի դաստիարակության, ուսուցման կամ խնամքի պարտականություն է դրված:

4. Սույն հոդվածի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ մասերով նախատեսված արարքը մեկ տարվա ընթացքում կրկին անգամ կատարելը՝

առաջացնում է (...):

5. Այն անձը, որն առանց բժշկի նշանակման թմրամիջոցներ կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր գործածելու կապակցությամբ բժշկական օգնություն ստանալու համար կամոլին դիմել է համապատասխան բժշկական կազմակերպություն, ազատվում է սույն հոդվածով նախատեսված իրավախախտման համար վարչական պատասխանատվությունից»:

4) Փոփոխություններ կատարել ՎԻՎՕ 158-րդ հոդվածի 18-րդ և 19-րդ մասերում:

ՎԻՎՕ 158-րդ հոդվածի 18-րդ մասը պատասխանատվություն է սահմանում 18 տարին չլրացած անձանց (...) թմրամիջոցներ և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր, (...) պոռնոգրաֆիա բովանդակող գրականություն և տեսաերիզներ վաճառելու համար:

Թմրամիջոցները և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերն ապօրինի իրացնելու համար պատասխանատվություն է սահմանում ՔՕ 393-րդ հոդվածը: Ուստի, ՎԻՎՕ 158-րդ հոդվածի 18-րդ մասում «թմրամիջոցներ և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր» արտահայտությունն անհրաժեշտ է հանել: Նույնը վերաբերում է նաև պոռնոգրաֆիա բովանդակող գրականության և տեսաերիզների վաճառքին, որի համար պատասխանատվություն է սահմանում ՔՕ 300-րդ հոդվածը:

ՎԻՎՕ 158-րդ հոդվածի 19-րդ մասից ևս պետք է հանել 18 տարին չլրացած անձանց թմրամիջոցների և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի վաճառքի մեջ ներգրավելու համար վարչական պատասխանատվության դրույթը, քանի որ այդ արարքը, հանցավոր է: Նույնը վերաբերում է նաև պոռնկագրական բնույթի առարկա վաճառելուն ներգրավելը, քանի որ այդ արարքի համար պատասխանատվություն է սահմանում ՔՕ 239-րդ հոդվածը:

5) Վարչական պատասխանատվություն սահմանել թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի, դրանց պատրաստուկների կամ դրանց համարժեք նյութերի (անալոգի) կամ դրանց ածանցյալների, ինչպես նաև դրանք պատրաստելու համար օգտագործվող և հատուկ հսկողության տակ գտնվող նյութերի, սարքավորումների կամ գործիքների, ինչպես նաև թմրամիջոց, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութ, դրանց պատրաստուկ չհամարվող խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութերի, ինչպես նաև դրանք

պատրաստելու համար օգտագործվող և հատուկ հսկողության տակ գտնվող նյութերի, սարքավորումների կամ գործիքների օրինական շրջանառության կանոնները խախտելու համար:

ՔՕ 395-րդ և 406-րդ հոդվածները պատասխանատվություն են սահմանում նշված կանոնները խախտելու համար, եթե կանոնը խախտողի անզուգուշության հետևանքով տեղի է ունեցել համապատասխան նյութի, սարքավորման կամ գործիքի հափշտակություն կամ ապօրինի շրջանառություն: Սակայն օրենսդիրն անտեսել է այն դեպքերը, երբ կանոնի խախտման հետևանքով առաջանում է առարկայի կորուստ: Կորուստը, մեր կարծիքով, համապատասխան անձի օրինական տիրապետման շրջանակից առարկայի դուրս գալն է, որի արդյունքում բացառվում է դրա՝ նպատակային նշանակությամբ օգտագործման հնարավորությունը:

Եզրակացություն

Մեր կողմից կատարված հետազոտության արդյունքները վկայում են, որ թմրամիջոցների հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի, դրանց պատրաստուկների, պրեկուրսորների, խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութերի օրինական շրջանառության խախտումների համար պատասխանատվության հիմքերն ունեն կատարելագործման կարիք: Ըստ այդմ՝ մեր կողմից ներկայացվել են համապատասխան իրավական հիմքերի կատարելագործման առաջարկություններ:

Ամփոփագիր: Թմրահանցավորության կանխարգելման կազմակերպման գործընթացի կարևոր բաղադրիչներից է դրա իրավական հիմքերը: Հեղինակի հետազոտության առարկան նյութական՝ քրեական և վարչական իրավունքի համապատասխան նորմերն են: Կատարված հետազոտության արդյունքները վկայում են, որ նշված հիմքերը կատարելագործման կարիք ունեն:

Չնայած այն հանգամանքին, որ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրքը գործողության մեջ է դրվել 2022 թվականի հուլիսի 1-ից, դրա՝ խնդրո առարկայի վերաբերող նորմերը, հեղինակի կարծիքով, փոփոխության և լրացման կարիք ունեն: Հեղինակն առաջարկում է ընդլայնել թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի անալոգի օրենսդրական հասկացությունը, քանի որ այն չի արտացոլում անալոգի հիմնական հատկանիշները, պատասխանատվություն սահմանել նշված նյութերի քարոզչության համար, քանի որ պատասխանատվություն սահմանված է միայն դրանց գովազդի համար, խստացնել պատասխանատվությունը անչափահասին նշված նյութերն ապօրինի իրացնելու համար, քանզի անչափահասների օրգանիզմը թույլ է և դրանք գործածելու դեպքում հսկայական վնաս է կրում, պատասխանատվություն նախատեսել մեկ ուրիշի դրդմամբ՝ նրա համար պրեկուրսոր ձեռք բերելու համար, քանի որ օրենքը պատասխանատվություն է սահմանում միայն թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի վերաբերությամբ նշված գործողությունը կատարելու համար և այլն:

Անհրաժեշտ է նաև կատարելագործել վերը նշված նյութերի շրջանառության հետ կապված խախտումների համար վարչական պատասխանատվություն նախատեսող նորմերը: Այսպես, հեղինակը կարծում է, որ համապատասխան զանցանքները Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում անհրաժեշտ է խմբավորել ըստ ոտնձգվող հասարակական հարաբերությունների տեսակի, շտկել իրավական կարգավորման այլ թերությունները:

Annotation. One of the important components of the organization of drug crime prevention is its legal framework. The subject of the author’s research is the relevant norms of substantive law – criminal and administrative. The results of the author’s research show that the above-mentioned foundations need to be improved.

Despite the fact that the Criminal Code of the Republic of Armenia has been adopted since July 1, 2022, its relevant

norms, according to the author, need to be updated. The author proposes to expand the legislative concept of the analogue of narcotic drugs and psychotropic (psychoactive) substances, since it does not express the main features of the analogue; to establish responsibility for the propaganda of narcotic drugs and psychotropic (psychoactive), since the criminal law establishes responsibility only for advertising these substances.; to toughen the punishment for the sale of narcotic drugs and psychotropic (psychoactive) substances to minors, since their body is weak and bears enormous damage as a result of the consumption of these substances; to establish responsibility for the illegal acquisition of a precursor at the instigation of another person for him, since the law provides for punishment for this action only in relation to narcotic drugs and psychotropic substances (psychoactive) substances, etc.

Naturally, it is necessary to improve the norms defining administrative responsibility for drug-related offenses. Thus, the author considers it necessary to group these offenses in the Code of Administrative Offenses of the Republic of Armenia by the type of violated public relations, to correct other shortcomings of legal regulation.

Аннотация. Одним из важных составляющих элементов организации предупреждения наркопреступности являются ее правовые основы. Предметом исследования в данной статье являются соответствующие нормы материального права – уголовного и административного. Результаты проведенного исследования показывают, что вышеуказанные основы нуждаются в совершенствовании.

Несмотря на то, что Уголовный кодекс Республики Армения введен в действие 1 июля 2022 года, его соответствующие нормы, по мнению автора, нуждаются в доработке. Автор предлагает расширить законодательное понятие «аналог наркотических средств и психотропных (психоактивных) веществ», т.к. оно не выражает основные признаки аналога; установить ответственность за пропаганду наркотических средств и психотропных (психоактивных) веществ, т.к. в уголовном законе установлена ответственность только за рекламу указанных веществ; ужесточить наказание за сбыт наркотических средств и психотропных (психоактивных) веществ несовершеннолетним, т.к. их организм слаб и несет огромный урон в результате потребления указанных веществ; установить ответственность за незаконное приобретение прекурсора по чужому подстрекательству другого лица для этого лица, т.к. закон предусматривает наказание за указанное действие только по отношению наркотических средств и психотропных (психоактивных) веществ и т.д.

Естественно, необходимо усовершенствовать нормы, определяющие административную ответственность за правонарушения, связанные с указанными веществами. Таким образом, считаем необходимым сгруппировать указанные проступки в Кодексе об административных правонарушениях РА по типу нарушенных общественных отношений, исправить другие недостатки правового регулирования.

Բանալի բառեր - թմրամիջոցներ, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր, պարամաստուկներ, համարժեք նյութեր (անալոգ), քրեական պարասխանաբույսեր, վարչական պարասխանաբույսեր:

Keywords: narcotic drugs, psychotropic (psychoactive) substances, preparations, equivalent substances (analog), criminal liability, administrative liability.

Ключевые слова: наркотические средства, психотропные (психоактивные) вещества, препараты, эквивалентные вещества (аналог), уголовная ответственность, административная ответственность.

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Իսրայելյան Գ., Թմրամիջոցների, հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի, դրանց պատրաստուկների, պրեկուրսորների, խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութերի օրինական շրջանառության դեմ ուղղված հանցագործությունների առարկայի տեսակները և առանձնահատկությունները, Դատական իշխանություն, ապրիլ-սեպտեմբեր 2023, 4-9 (286-291), էջեր 76-83:

2. Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք, Հատուկ մաս (վեցերորդ հրատարակություն՝ փոփոխություններով և լրացումներով), Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2012, 1040 էջ:

Իսրայելյան Գ. - ՀՀ ԳԱԱ փորձաքննությունների ազգային բյուրոյի քրեաբանության կիրառական հիմնախնդիրների գիտահետազոտական կենտրոնի պետ, Եվրասիա միջազգային համալսարանի դասախոս, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ, էլ. հասցե՝ g_i_1979@mail.ru:

Ներկայացվել է խմբագրություն 19.07.2023 թ., տրվել է գրախոսության 19.07.2023 թ., երաշխավորվել է ՀՀ գլխավոր դատախազի օգնական, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ա. Ղուկասյանի կողմից, ընդունվել է տպագրության 15.01.2024 թ.: